

І.Є. Марголіна

ДРУГА СУДАЦЬКА МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

13—16 вересня 2004 р. на базі відділу Національного заповідника «Софія Київська» — «Судацька фортеця» відбулася Друга Судацька міжнародна наукова конференція, присвячена, як і низка інших наукових та культурно-масових заходів, знаменній події — 70-річчю заснування Національного заповідника «Софія Київська».

Створення заповідника та його багаторічна плідна праця за підтримки Держбуду України започаткували нові напрями музейної діяльності в Україні, що дало змогу розв'язати складні пам'ятко-охоронні, науково-дослідні та науковореставраційні питання. Аналізуючи пройдений шлях, можна констатувати, що за 70 років із невеликого музею у 1934 р. заповідник перетворився на значний музейний осередок світового значення, який відвідало понад 50 млн туристів. Указом Президента України від 11 жовтня 1994 р. за № 587 «Софії Київській» надано статус Національного закладу культури. Світова громадськість високо оцінила діяльність заповідника з охорони та реставрації пам'яток: у 1987 р. Міжнародним журі Гамбурзького фонду ФРН йому було присуджено «Європейську Золоту медаль за збереження історичних пам'яток», у 1990 р. Софійський собор XI ст. із комплексом монастирських споруд XVIII ст. на його території внесено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Утворення Софійського заповідника в 1934 р. було обумовлено насамперед прагненням зберегти унікальні історико-архітектурні пам'ятки. Саме такою пам'яткою XI ст. є Софійський собор з архітектурним ансамблем монастирських споруд XVIII ст., що його оточували. Згодом до складу заповідника увійшли надзвичайно цінні пам'ятки-музеї — Андріївська церква XVIII ст., Золоті ворота XI ст.; з 1958 р. філіалом заповідника став музей «Судацька фортеця», розташований на території АР Крим, який містить ансамбль пам'яток архітектури VI—XV ст. У 1965 р. до складу «Софії Київської» увійшла унікальна пам'ятка історії та архітектури XII ст. — Кирилівська церква, проте музеєм вона стала ще в 1929 р., тобто

у 2004 р. виповнилося 75 років з дня створення музею-заповідника «Кирилівська церква». Це ще одна визначна подія національного та світового значення.

Вік і цінність перелічених пам'яток-музеїв потребують особливих умов їх експлуатації, до-тримання пам'ятко-охоронних правил, проведення науково-дослідної роботи, одним із напрямів якої є наукові конференції, що регулярно проводяться у Заповіднику з 2000 р. Традиційними стали київські «Софійські читання» і судацькі міжнародні наукові конференції.

Відкриття Судацької міжнародної наукової конференції розпочалося вітальною промовою заступника генерального директора з наукової роботи к. і. н. І.Є. Марголіної. Науковий форум привітали головний спеціаліст Департаменту розвитку реального сектору економіки Секретаріату Кабінету Міністрів України В.Л. Іськов, заступник голови Державної служби охорони культурної спадщини Міністерства культури і туризму України Є.А. Ліньова із врученням адресного вітання від голови Державної служби охорони культурної спадщини М.М. Кучерука, голова Асоціації заповідників та музеїв Криму В.П. Пересунько із врученням пам'ятного подарунка (керамічна ваза із зображенням Судацької фортеці та написом «Процветание в единстве»), директор Національного заповідника «Херсонес Таврійський» Л.В. Марченко, завідувач відділу «Судацька фортеця» Національного заповідника «Софія Київська» О.М. Фарбей.

Тематика конференції охоплювала широкий спектр питань з археології, історії, культури Причорномор'я, Криму, Візантії, України-Русі від античності до нашого часу; проблеми охорони й музеєфікації пам'яток історії та культури. За результатами роботи конференції видано збірник наукових праць.

Наукові виступи, дискусії, обмін думками відбувалися на високому рівні. Пролунали змістовні, цікаві доповіді й повідомлення. Судацька конференція, започаткована у 2002 р., набула популярності та визнання. Якщо у 2002 р. у ній взяли участь 78 на-

уковців, то цього року на запрошення Національного заповідника «Софія Київська» відгукнулися вже понад 200 вчених з України, Росії, Молдови, Болгарії, серед яких 8 докторів та 28 кандидатів наук. Це є підтвердженням гідного наукового статусу та широкого резонансу Судацької конференції.

Результатом роботи конференції є введення

до наукового обігу здобутків новітніх досліджень з архітектури, історії, археології, мистецтвознавства, культури Причорномор'я, Криму, Візантії, України-Русі від античності до нашого часу, а також проблем охорони й музеєфікації пам'яток історії та культури.

Одержано 08.03.2005

М.Ю. Відейко

ВІДКРИТО ПЕРШИЙ МУЗЕЙ КУКУТЕНЬ

28 червня 2005 р. у м. Пятра-Нямц (Румунія) урочисто відкрито Музей Кукутень — музей мистецтва археологічної культури, яка існувала на території цієї країни в V—IV тис. до н. е. На урочисте відкриття музею було запрошено багато гостей: представників музеїв та установ, науковців із Молдови та України, а також членів Міжнародного центру досліджень культури Кукутень.

Ідея створення музею виникла багато років тому, адже значення культури Кукутень для давньої історії важко переоцінити, як і унікальні колекції керамічних виробів, зібрані в музеях Румунії. Раніше, щоб ознайомитися з найвидатнішими раритетами, потрібно було не лише знати про їх існування, а й витратити чимало часу на відвідання понад десятка музеїв по всій країні — від Бухареста до Сучави.

Утім, час від часу влаштовували виставки, де ці речі збирали разом. Найвідоміша і найбільша з них відбулася в Афінах 1998 р. під назвою: «Кукутень — остання велика цивілізація мідного віку в Старій Європі» (Mantu, Dumitroaia, 1997). Велике значення для пропаганди мистецтва Кукутень мали також монографії, видані свого часу В. Думітреску (Dumitrescu 1980).

Шлях від ідеї до відкриття музею пододало музейне об'єднання в давньому місті Пятра-Нямц, розташованому біля підніжжя Карпат. Місцевий археологічний музей, який є провідним у об'єднанні понад 15 місцевих музеїв, має тривалу історію та одну з найбільших у Румунії експозицій (не кажучи вже про колекції у фондах) старожитностей культури Кукутень, що займає половину першого поверху музею, а це вісім залів — із 28 наявних (Complexul Muzeal Judeteal Neamt). З цього музею походила більшість раритетів, які

© М.Ю. ВІДЕЙКО, 2006

прикрашали афінську виставку, і саме вони лягли в основу експозиції музею Кукутень.

Проте новий музей — це не лише нова експозиція, а й нове приміщення. Обставини склалися так, що 2004 р. міська громада Пятра-Нямц отримала від Національного банку Румунії приміщення його місцевої філії. Це садиба в історичному центрі міста, основну частину якої займає будівля банку, споруджена в 30-ті рр. ХХ ст. за проектом відомого архітектора Р. БолOMEЯ у неоготичному стилі з використанням місцевих архітектурних традицій доби середньовіччя. Для облаштування музею довелося переобладнати операційну залу банку та його робочі приміщення (Dumitroaia, Preoteoasa, Munteanu, Nicola 2005, s. 69—71).

Про колишній інтер'єр нагадує лише вбудований сейф у першому залі музею. За його ґратами та масивними металевими дверима на металевих полицях тепер зберігаються не золоті зливки чи стоси банкнот, а керамічні вироби культури Кукутень. Це символічно вказує не лише на їх історичну, а й матеріальну цінність як національного надбання держави.

Найбільшою проблемою під час створення музею стало укомплектування його експонатами. Позаяк йшлося про музей *усієї культури Кукутень*, то його колекція за репрезентативністю мала бути значно ширшою за ті фонди, що були у розпорядженні археологічного музею Пятра-Нямц. Вихід із становища підказала практика археологічних виставок, особливо міжнародних, для яких експонати, як правило, відбирають фахівці-музейники та науковці з колекцій багатьох музеїв, фондів дослідницьких установ, приватних зібрань для тимчасового експонування. Після згортання експозиції ці речі повертають до «рідних» музеїв. Престиж участі у